

«ΣΤΗΚΕΤΕ ΚΑΙ ΚΡΑΤΕΙΤΕ ΤΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΙΣ»

υπό Θεοδώρου Ακρίδα
Πρωτοψάλτου – Μουσικολόγου

Είναι εκτός πάσης αμφισβητήσεως ότι το σκέλος της εθνικής ημών Μουσικής, ήτις Βυζαντινή εκκλησιαστική Μουσική καλείται, εδοκιμάσθη κατά καιρούς παρά τινών επιδόξων «*αναμορφωτών*», «*διασκευαστών*», «*εκσυγχρονιστών*» και «*καινοτόμων*». Τας αντιπαρήλθεν όμως ανωδύνως, διατηρηθείσα αλώβητος και φθάσασα μέχρι των ημερών μας αναλλοίωτος. Τα μέγιστα εις αυτό συνετέλεσαν οι μεταρρυθμισταί, **Χρυσάνθος, Γρηγόριος** και **Χουρμούζιος**, οίτινες κατά το **1814**, «*εκ των αρχαιοτέρων χαρακτήρων άλλους μεν ως ευχρήστους ετήρησαν, άλλους δε ως ακρήστους απέβαλον*», συμπυκνώσαντες ούτω τον τύπον και την ουσίαν, το γράμμα και το πνεύμα, απλοποιήσαντες και διαμορφώσαντες επί το ευχρηστοτατον την μουσικήν ημών. Δι' ο και η επιτροπή του **1881** απεφάνθη ότι «*το έργον των τριών Διδασκάλων υπήρξεν αληθώς μέγα*», οι δε δημιουργοί του ονομάσθησαν «**εθνικοί ευεργέται**».

«*Ως επ' εσχάτων των χρόνων*» όμως, «*μέγα και παράδοξον*» ανεφύη θέμα επί της εκκλησιαστικής ημών μουσικής ένεκα εμφανίσεως μερίδος τινος «*αναπαλαιωτών*» αυτής (!). Προεξάρχων, ο αείμνηστος **Σίμων Καρράς**, οστις – τοις πάσι γνωστον - ούτε ακαδημαϊκήν μουσικήν παιδείαν εκέκτητο, ουδέ τίτλους, ούτε καλλιφωνίαν διέθετε, ουδέ παρά διαπρεπών διδασκάλων - πρωτοψαλτών εθήτευσε, ούτε εν τοις αναλογίοις υπηρέτησε, ούτε μουσικά όργανα χειρίζετο, ει μη μόνον εν - το λαούτον - και τούτο ανεπαρκώς.

Ωσαύτως, ουδέποτε εδίδαξεν εις Κρατικά εκπαιδευτικά ιδρύματα, ή έστω επώνυμα ιδιωτικά, ει μη μόνον εν τη ίδια αυτού σχολή, μηδέποτε και ουδένα επίσημον τίτλον σπουδών εκδώσας. Ίσως δε ως εκ των άνω βασικών ελλειψεών του επήγαγεν η ακραία αντιωδειακή του στάσις και η απέχθειά του προς την καλλιφωνίαν. Παρά ταύτα εκατόρθωσεν να θεωρείται - εξ ενίων - ως ο εις και μοναδικός γνώστης και εκφραστής των ελληνικών μουσικών παραδόσεων, ως διδάσκαλος των ουσιαστικών διδασκάλων του, εξ ων τας κατά τόπους δημώδεις μουσικάς παραδόσεις εμάνθανεν και - περιέργως πως - να επιβληθή εις άπαντα τα μέσα ενημερώσεως. Ωστόσο, ο αείμνηστος **Καρράς** περιωρίσθη μάλλον εις τα πλαίσια της ερεύνης και - οπωσδήποτε - ήτο συντηρητικώτερος των διαδοχων του. Ούτοι με επικεφαλής τον εκλεκτόν μου φίλον κ. **Λυκούργον Αγγελοπουλον**, υπερέβαλον κατά πάντα τον διδάσκαλον των. Εκδίδουν θεωρητικά, επαναφέροντες «**απολιθώματα**» χαρακτήρων της παλαιάς σημειογραφίας εφαρμόζοντες ταύτα εν τη πράξει **κατ' εικασίαν και αυθαιρέτως**, πολλαπλασιάζουν τους ήχους (ευρυμαθείας ένεκεν) και «**βαπτίζουν**» νεοφανείς τοιούτους, κατατρώγονται με μικρολεπτομερείας μικροδιαστημάτων «**διϋλίζοντες τον κώνωπα, την δε κάμηλον καταπίνοντες**». Ψάλλουν κατά τρόπον **γεοφανή και ιλαροχορευτικόν**, αφ' ενος μεν ουδόλως προς την ιερότητα των χώρων και των στιγμών προσιδιάζοντα, αφ' ετέρου δε τον πρωτογενή παράγοντα - λόγον – εις τον δευτερογενή - μουσικήν - υποτάσσοντα, διατεινόμενοι, μάλιστα ότι ούτοι εισίν οι μοναδικοί και αποκλειστικοί γνώσται και εκφρασταί του βυζαντινού μέλους (!).

Αλλά ποίος ειδικός δύναται να αποδεχθή τοιαύτην άποψιν; Βάσει των διασωθέντων ηχητικών δειγμάτων, αλλά και λογικών συλλογισμών, ανενδοιάστως καταλήγει τις εις το βεβαιοτάτον συμπέρασμα ότι προς το παρελθόν οδεύοντες, έτι πλείον ανεπιτήδευτον, λιτόν και απέρριτον ήτο το ψάλλειν.

Πάντα ταύτα ουδεμίαν, ή έστω ελαχίστην, δυσμενή επίπτωσιν θα είχαν επί της εκκλησιαστικής ημών μουσικής, εάν περιωρίζοντο εις τον κύκλον της σχολής **Καρρά** και εις ερευνητικά πλαίσια και μόνον. Αφ' ης στιγμής όμως οι ταγοί της εν λόγω σχολής, αρτίως οργανωμένοι και μετ' απροσμερήτου φανατισμού επιδιώκουν την πάση θυσία και παντί τρόπω επιβολήν των καινοφανών και ακατανοήτων αυτών θέσεων και απόψεων, εκτοπίζοντες ολίγον κατ' ολίγον παν τι το κλασσικόν και καθιερωμένον, φρονούμεν ότι το ζήτημα ανάγεται εις μείζον εμπνέον ανησυχίας και κινδύνους. Προς επίτευξιν δε του σκοπού των χρησιμοποιούν τα ακαταμάχητα προπύργια, άτινα «**κληρονομικό δικαίω**» κατέχουν, - ραδιόφωνον και τηλεόρασιν, - εις τα οποία μόνον ούτοι έχουν θέσιν, εγκωμιάζοντες μεν εαυτούς και αλλήλους, μεμφόμενοι δε και απορρίπτοντες a-priori, πάντας τους «**ετεροδοξους**» προς αυτούς μεγίστους θεωρητικούς, επιστημονικάς επιτροπάς και τιτάνας των αναλογιών. Φθάσαμεν εις το θλιβερόν κατάντημα μεράκια τινά έμφορτα αλαζονείας και φανατισμού να μεταβάλλονται ομαδόν οτέ μεν εις κατευθυνομένους χειροκροτητάς των «ημετέρων», οτέ δε εις αποδοκιμαστάς και χλευαστάς ετέρων λευκοπωγώνων - πολλάκις - αφοσιωμένων μελετητών και διαπρεπών υπηρετών των αναλογιών.

Αλληλοπροωθούμενοι οι της αντιωδειακής εν λόγω σχολής, κατέλαβον - ήδη - θέσεις εις ωδεία και σχολάς, ελέγχοντες άμα την Δημόσιαν εκπαίδευσιν ως και τα Κρατικά και εκκλησιαστικά όργανα. Το οξύμωρον δε και τραγελαφικόν εν προκειμένω είναι ότι ενώ εφοίτησαν εις επώνυμα ωδεία, παρά διαπρεπών καθηγητών διδαχθέντες, και εγκυρωτάτους τίτλους σπουδών κτώμενοι, δι ων εις σημαντικάς και επιζήλους θέσεις προσελήφθησαν, σήμεραν αντιμάχονται λυσσαλέως πάντα τα ανωτέρω, - **αμνήμονες και αγνώμονες γενόμενοι**, - επιβάλλοντες μετά φανατισμού θέσεις και απόψεις του αιμνήστου **Καρρά**, ον περιστασιακάς παρηκολούθησαν. Ούτω η Εθνική ημών μουσική παράδοσις βάλλεται, ου μόνον εκ των παντοειδών εισβαλουσών ακατανοήτων τεχνοτροπιών, αλλ' - έτι χειρότερον - και εκ των ένδον, φεύ!

Πεποίθησίς μας είναι ότι εάν υπήρχεν δυνατότης επαναφοράς χαρακτήρων της μουσικής παλαιογραφίας, θα είχαν αύτη πραγματοποιηθή υπό του κορυφαίου ερευνητού αυτής αιμνήστου **Κ. Ψάχου**, όστις μάλιστα προεκλήθη προς τούτο κατά το **1933** υπό του αιμνήστου μοναχού της **Grotta Ferrata Lorenzo Tardo**.

Αναμφιβόλως, αι θέσεις και απόψεις της σχολής **Καρρά** είναι μία καινοφανής θεώρησις της Εκκλησιαστικής ημών μουσικής, και ως τοιαύτη έστω σεβαστή. Επ' ουδενί λόγω δε αποδεκτή, πολλώ δε μάλλον ως η - δήθεν - μόνη ορθώς την βυζαντινήν Εκκλησιαστικήν ημών μουσικήν θεραπεύουσα. Τουναντίον μάλιστα πλείστα όσα δεινά εις αυτήν συνεσώρευσεν, ήτοι: αναστάτωσιν, σύγχυσιν, αμφισβήτησιν και χασώδη γενικώς κατάστασιν.

Όθεν ευλόγως ανακύπτουν τα εξής αμείλικτα ερωτήματα:

1) Οι τρεις πεφωτισμένοι μεταρρυθμισταί είχαν τας γνώσεις και την ικανότητα της μεταφοράς εκ της παλαιάς εις την νέαν μέθοδον την ακριβή ενέργειαν των - **49**

εμφώνων τε και αφώνων χαρακτήρων και ηδυνάτουν να πράξουν τούτο μόνον δια τους υπολοίπους 7 εμπιστευόμενοι την ερμηνείαν αυτών εις τον αείμνηστον **Καρράν** και μετά παρέλευσιν δύο αιώνων περίπου;

2) Εφ' όσον άπασαι αι επίσημοι εκδόσεις του 19^{ου} αιώνος επραγματοποιήθησαν υπό την έγκρισιν και την επίβλειψιν επιστημονικών Πατριαρχικών επιτροπών αναγράφουσαι: «*Εξηγηθέν πιστώς εκ της αρχαίας εις την καθ' ημάς γραφήν*», «*Εξηγηθέν απαράλλάκτως εις την νέαν της Μουσικής Μέθοδον*», ποίος δύναται να αμφισβητήση το ακριβές και πιστόν της μεταγραφής;

3) Ως γνωστόν, εν τη Μεγάλη του Χριστού Εκκλησία κατά τας πρώτας δεκαετίας της εφαρμογής του νέου συστήματος, οι μεν Πρωτοψάλται έψαλλον εκ χειρογράφων του παλαιού συστήματος, οι δε Λαμπαδάριοί των έψαλλον εκ των εκδόσεων του νέου συστήματος - προς δοκιμήν - απολύτως και τελείως συμφωνούντες, ενώπιον μάλιστα ειδικών και λίαν απαιτητικών ακροατών, οίτινες ενθουσιωδώς ενέκριναν το νέον σύστημα. Πως «**ανεκαλύφθησαν**» ατέλεια και διαφωνία μετά δυο αιώνων - περίπου - ομαλής πορείας της μουσικής ημών;

4) Εφ' όσον το νέον σύστημα εγένετο ενθουσιωδώς αποδεκτόν παρά πάντων, μηδέ εξαιρουμένου και του αειμνήστου **Καρρά**, όστις εις το θεωρητικόν του «**Η Βυζαντινή Μουσική Σημειογραφία**» (σελ. 9) αναφέρει: «*Οι τέλεον αναλύσαντες την παλαιάν γραφήν τρεις διδάσκαλοι και οι θεμελιωταί του σημερινού συστήματος*», διατί εσχάτως και ο ίδιος, έτι δε περισσότερο οι μαθηταί αυτού απορρίπτουν την θέσιν αυτήν;

5) Ει ήθελε υποτεθή ότι κατά τας έρευνάς των ο **Καρράς**, ή ο κ. **Αγγελόπουλος** ανεκάλυσαν τι σημαντικόν επί της σημειογραφίας, εις ποίους πανεπιστημιακούς μουσικολόγους και διακεκριμένους πρωτοψάλτας έθεσαν τούτο υπ' όψιν και μετά ποίων ειδικών συνηργάσθησαν, ίνα από κοινού αποφασίσουν περί του πρακτέου; Διατί προσπαθούν να επιβάλλουν πειθαναγκαστικώς μια de facto κατάστασιν;

6) Εις ποίον εκ των παλαιότερων εγκρίτων θεωρητικών αναφέρεται αύτη η πληθύς και ονοματολογία ήχων και η διαρκής χρήσις σημείων αλλοιώσεως, άτινα ενπεριέχονται εις το θεωρητικόν - **Γ. Κωνσταντίνου** - της εν λόγω σχολής;

7) Ποίος εκ των προγενεστέρων διακεκριμένων πρωτοψαλτών και δη των Αρχόντων έψαλλεν καθ' ον τρόπον ψάλλωσι τα μέλη της εν λόγω σχολής;

8) Διατί αποφεύγουν συστηματικώς την κατ' αντιμωλίαν συζήτησιν μετά τινων ειδικών επί του μείζονος θέματος ο εδημιούργησαν, αλλ' αντιθέτως **μονολογούν** προβάλλοντες μόνον τας θέσεις των και αποκαλούν πάντας τους μετ' αυτών διαφωνούντας ως «**αγραμμάτους**» και «**αμούσους**»;

9) Διατί ούτοι οι κοπτόμενοι ως οι μόνοι τηρηταί και υπέρμαχοι της κλασσικής Βυζαντινής μουσικής ουδέποτε έλαβον θέσιν εις τινας παρεκτροπάς ενίων ψαλτών;

10) Δια του αποπροσανατολισμού, της συγχύσεως, της αμφισβητήσεως και της χαώδους εν γένει καταστάσεως άτινα επέφερεν εις την μουσικήν ημών η εν λόγω σχολή, τι τελικώς επιδιώκεται;

11) Εξ όλων των εν τη μουσική ημών διαλαμβανομένων, ποίαν γνώμην σχηματίζουν δι' αυτήν και τους θεράποντας αυτής οι πεπαιδευμένοι μουσικοί της Δύσεως;

12) Ει ήθελε υποτεθή ότι διδάσκαλος τις - στερούμενος ακαδημαϊκής παιδείας και τίτλων - ίδρυε ιδιωτικόν εκπαιδευτήριον και εδίδασκεν κατά το δοκούν την προσωδίαν, διατεινόμενος μάλιστα ότι μόνον ούτος ανεκάλυπεν την ορθήν απαγγελίαν αυτής απορρίπτων πάντας τους εν τοις πανεπιστημίοις διδάσκοντας, επιβάλλων ούτω παντί τρόπω τας απόψεις αυτού, δεν θα αντέδρα σύσσωμος η πανεπιστημιακή κοινότης;

13) Έναντι της δημιουργηθείσης χαώδους καταστάσεως εις την μουσικήν ημών ένεκα των καινοφανών θέσεων της σχολής **Καρρά - Αγγελουπούλου**, ποία μέτρα ελήφθησαν, ή λαμβάνονται παρά πάντων των αρμοδίων φορέων και δη της Εκκλησίας και της Πολιτείας;

14) Πόθεν αρύονται την δύναμιν οι της εν λόγω σχολής και αγνοούν και περιφρονούν τους πάντας, επιβάλλοντες παντί τρόπω τας θέσεις των και μονοπωλούντες την μουσικήν ημών;

Διαισθανόμενοι τας έτι μάλλον χαλεπάς δια την Εθνικήν ημών Μουσικήν μελλούσας ημέρας, αισθανόμενοι δε λίαν ανίσχυρον την κάλαμον ημών δια περαιτέρω επισημάνσεις επικαλούμεθα τας του απωτάτου παρελθόντος φιλοσοφωτάτου **Πλάτωνος** τοιαύτας (Πολιτεία Βιβλ. Δ'. μτφρ. Ι. Γρυπάρη): «Με ολίγας λοιπόν λέξεις, πρέπει της πόλεως οι επιμεληταί εις αυτό ειδικώς να επιμείνουν, να μη διαφθαρεί χωρίς να το εννοήσουν η ανατροφή, αλλά να διατηρήται παρά κάθε άλλο καθαρά, και να μη επιτρέπουν κανένα νεωτερισμόν εις την γυμναστικήν και μουσικήν, παρά τα διατεταγμένα. Ούτως ώστε, όταν λέγει ο ποιητής ότι οι άνθρωποι προσέχουν εις εκείνο το τραγούδι που πιο καινούργιο τριγυρνά στο στόμα των ανθρώπων, να φοβούνται, μήπως φαντασθεί κανείς ότι εννοεί όχι τα νέα άσματα, αλλά το νέον είδος ωδικής, και επιδοκιμάζει τούτο διότι δεν πρέπει αυτήν την καινοτομίαν ούτε να την επιδοκιμάζη ούτε να την εισάγει κανείς, απεναντίας πρέπει μετά μεγάλης ευλαβείας ν' αποφεύγωμεν πάσαν μεταβολήν εις το είδος της μουσικής, διότι διατρέχομεν τον κίνδυνον να χάσωμεν το παν διότι πουθενά δεν ημπορεί κανείς να κινήση τους τρόπους της μουσικής, χωρίς συγχρόνως να διασεισθούν και αυτοί οι θεμελιώδεις νόμοι της πολιτείας..... - Η μουσική επομένως θα είναι, καθώς φαίνεται, η ακρόπολις την οποίαν πρέπει να οικοδομήσουν οι φύλακες.- Ναι, αλλά η παρανομία εύκολα εισχωρεί χωρίς κανείς να την πάρη είδησιν. - Πράγματι ως παιχνίδι κατ' αρχάς, που δεν ημπορεί να κάμει και τίποτε κακόν.- Ουδέ κάμνει τίποτε άλλο, παρά αφού άπαξ εισχωρήση, αρχίζει σιγά - σιγά και εισρέει εις τα ήθη και τας συνηθείας έπειτα εισβάλλει, αφού μεγαλώσει περισσότερο, και εις τας μεταξύ των πολιτών σχέσεις και από αυτάς προχωρεί εις τους νόμους και τους θεσμούς της πολιτείας, με την μεγαλυτέραν πλέον ακολασίαν, έως ότου εις το τέλος αναποδογυρίση τα πάντα, και κράτος και ιδιώτας.- Αυτό αλήθεια να συμβαίνει; - Μου φαίνεται».

Τάδε έφη ο μέγιστος φιλόσοφος **Πλάτων**, ο παρά ποτέ άλλοτε σήμερον επίκαιρος. Την αδαμαντοειδή, υποθήκην ταύτην, την ανησυχίαν ημών των προσηλωμένων εις τας παραδόσεις, έτι δε μάλλον την κραυγήν αγωνίας των σπουδαζόντων νέων την μουσικήν ημών, οίτινες τελούν εν πλήρει συγχύσει ένεκα της δημιουργηθείσης

χαώδους καταστάσεως, λάβετε σοβαρώς υπ' όψιν άπαντες οι αρμοδιοι. Γρηγορείτε, όπως - έστω και την υστάτην στιγμήν - αποφευχθή η ολοσχερής αλλοτρίωσις του βασικού και πολυτιμωτάτου στοιχείου της Εθνικής ημών ταυτότητος, ήτοι της μητρικής ημών μουσικής γλώσσης.-

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΙΑ
ΔΙΑΣΩΣΗΣ ΠΡΟΒΟΛΗΣ & ΔΙΑΔΟΣΗΣ
ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ & ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ**

«ΗΧΩ»

**ΑΣΤΙΚΗ ΜΗ ΚΕΡΔΟΣΚΟΠΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1998**

**Δ/ΝΣΗ: ΜΑΚΡΥΚΩΣΤΑ 15
ΤΗΛ.: 0631- 24742
30200 ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ**

**Ο Πρόεδρος
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΑΚΡΙΑΔΑΣ
ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΗΣ - ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΟΣ**

ΚΟΙΝΟΠΟΙΗΣΙΣ

Πρός

Παναγιώτατον Οικουμενικόν Πατριάρχην κ.κ. **ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΝ**.
Μακαριώτατον Αρχ/πον Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ.κ. **ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΝ**.
Εξοχώτατον Υπουργόν Πολιτισμού κ. **ΕΥΑΓΓΕΛΟΝ ΒΕΝΙΖΕΛΟΝ**.
Εξοχώτατον Υπουργόν Εθν. Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. **ΠΕΤΡΟΝ
ΕΥΘΥΜΙΟΥ**.
Άπαντας τους Ιεράρχας της Εκκλησίας της Ελλάδος.
ΟΜ.Σ.Ι.Ε.
Άπαντας τους Συλλόγους Ιεροψαλτών.
Άπαντας τους Συλλόγους Φίλων Βυζαντινής Μουσικής
Άπαντας τους Μουσικολογιστάτους Πρωτοψάλτας
Άπαντα τα Ωδεία της Ελλάδος.
Απάσας τας σχολάς Βυζαντινής Μουσικής.
Άπαντας τους ασχολουμένους με την παραδοσιακήν δημοτικήν μουσικήν.

Εν Μεσολογγίω τη 20 - 4 - 2001